

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSIYALAR MASALASI HAQIDA

Rahimov Boyhuroz Shermuxammadovich

Azimov Qaxramon

Jizzax politexnika instituti

Annotatsiya

Maqola XXI-asrning dolzarb muammolaridan biri - innovatsiyalarga bag'ishlangan Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish yo'llari haqida gapirilgan. Keltirilgan "innovatsiya" tushunchasi va innovatsion shaxs ega bo'lishi kerak bo'lgan xususiyatlar ta'lim muassasasi, shuningdek, innovatsiya darajalari va ularning xususiyatlari, innovatsion faoliyat tizimiga nisbatan uslubiy yondashuvlar haqida so'z boradi. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish zarurligi hamda oliy ta'lim sifatini oshirishda ilg'or texnologiyalarini amalda tatbiq etish uchun maxsus dastur taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, ta'lim sifati, innovatsion ta'lim muassasasi, innovatsion faoliyat, innovatsion texnologiyalar, integrativ texnologiya, murabbiylik texnologiyasi, matematik modellashtirish texnologiyasi, ko'p variantli texnologiya.

ON THE ISSUE OF INNOVATION IN UNIVERSITIES

Rakhimov Boykhuroz Shermukhammadovich

Azimov Kaxramon

Jizzakh Polytechnic Institute

Abstract

The article talks about one of the urgent problems of the 21st century ways to improve the quality of education in higher education institutions dedicated to innovation. The mentioned concept of "innovation" and the characteristics that an innovative person should possess are discussed in the educational institution, as well as the levels of innovation and their characteristics, methodological approaches to the system of innovative activity. In the concept of the development of the higher education system of the Republic of Uzbekistan until 2030, the need to introduce innovative technologies into the educational process, as well as a special program for the practical implementation of advanced technologies in improving the quality of higher education, is presented.

Key words: higher education, quality of education, innovative educational institution, innovative activity, innovative technologies, integrative technology, coaching technology, mathematical modeling technology, multi-option technology.

XX-asr oxiri va XXI-asr boshlari barcha sohalarda tez qabul qilinganligi bilan mashhur. Eng yangi texnologiyalarning ijtimoiy hayoti. "Innovatsiya" atamasi yunonchadan olingan. Innovatsiya so'zi yangilik degan ma'noni anglatadi.

-“innovatsiya” -bu o'quv faoliyatidagi turli xil o'zgarishlar to'plami; o'qitish va tarbiyalashning nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmasini rivojlantirishga qaratilgan;

-“novatsiya”- lotin tilidan tarjima qilinganda “yangilanish”, ya’ni o’tmishdagi o’zgarish yoki eski va unitilgan, ammo takomillashtirilgan hamda zamon , vaziyat talablariga moslashtirilgan narsani kashf qilish shu bilan birgalikda tizimga kiritish;

- "modernizatsiya" - frantsuz tilidan tarjima qilinganda "zamonaviy" degan ma'noni anglatadi. Bu tizimni yanada rivojlantirish va sifatini oshirish uchun zarur bo'lgan innovatsion jarayonlarni joriy etish orqali tizimni o'zgartirish jarayoni;

- "ratsionalizatsiya" - lotin tilidan tarjima qilinganda "oqilona" degan ma'noni anglatadi. Bu tizimni yaxlit modernizatsiya qilish uchun barcha darajalarni takomillashtirishni nazarda tutadi; – “innovatsion jarayon” – ta’lim tizimini unda innovatsiyalar va innovatsiyalarni joriy etish va malakali qo’llash orqali rivojlantirish jarayoni;

– “innovatsion faoliyat” – ta’lim jarayoniga innovatsiyalarni joriy etish, uni kelgusida qo’llash va rivojlantirish bo’yicha qo’llaniladigan chora-tadbirlar majmui.

Innovatsion jarayonlar, o’z navbatida, qarab tasniflanishi mumkin ularning yangiligi va qo’llanilishi darajasi.

Innovatsion jarayonlarning eng yuqori darajasi mavjud bo’lmagan mahsulot hisoblanadi dunyo bo’ylab o’xshashlar, chunki u ta’lim sohasida ishlab chiqilgan va muvaffaqiyatli joriy etilgan tizimi so’nggi paytlarda ta’lim sifatini oshirishda ijobiy natijalar bermoqda.

Modernizatsiya qilingan innovatsiya - bu tizimda muvaffaqiyatli qo’llanilgan innovatsiya oliy ta’lim, lekin ayni paytda allaqachon eskirgan va bu talablarga javob bermaydi vaqt, davlat va mehnat bozori, shuning uchun u takomillashtirildi va qayta kiritildi foydalanish.

Shuningdek, innovatsiyalarni quyidagilarga bo’lish mumkin:

- yaqinda ishlab chiqilgan va allaqachon qo’llanilgan innovatsiyalar;

sifat tekshiruvdan o’tgan,

- hozirgi zamon talablariga javob beradigan takomillashtirilgan innovatsiyalar;

jamiyat va mehnat bozori.

Innovatsion jarayonning rivojlanishiga, shubhasiz, sub’ektiv va ob’ektiv omillar ta’sir qiladi. Rivojlanishning ob’ektiv omillariga shart-sharoitlar kiradi innovatsion faoliyatni yanada rivojlantirishni rag’batlantirish uchun maxsus yaratilgan. Rivojlanishning sub’ektiv omillari barcha ishtirokchilarning shaxsiy xususiyatlarini o’z ichiga oladi innovatsion jarayon, ularning qarashlari va innovatsion faoliyatni rivojlantirishga qo’shgan hissasi. E’tibor bering, innovatsion faoliyat tizimi maqsadli g’oyalarni o’z ichiga oladi, ta’lim sifatini oshirish, moddiy-texnik ta’minlash, axborotlashtirish birgalikda qaratilgan texnologiyalar va qoidalar ta’lim samaradorligi va sifatini oshirish. Shu bilan birga, pedagogik vazifa innovatsiyalar chet elda muvaffaqiyatli qo’llaniladigan innovatsion jarayonlarni o’rganish;

jamoatchilik va mehnat bozori, ularning rivojlanishi va qo’llanilishi. Biroq, ta’lim tizimiga innovatsion jarayonlarni joriy etishni boshlashdan oldin, uning muvaffaqiyati va ishlashiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin bo’lgan tashqi omillarni o’rganish kerak. Ma’lumki, ta’lim insonning imkoniyatlarini ochib berishga hamda ularni amalga oshirish uchun yordam beradi. Intellektual rivojlanish bu - malaka uchun zarur bo’lgan o’z-o’zini namoyon qilish uchun mos, aks ettiruvchi, qo’llab-quvvatlovchi muhitdir. Oliy texnika ta’limi uchun, bugungi kunda kompetensiyalar ham yuqori sifatli va samarali ta’limning zaruriy ko’rsatkichidir. Bunda qobiliyatni tasniflashda siyosiy- ijbvjiy, ijbvjiyy –madaniy kompetensiyalar bilan birga kasbiy ya’ni muhandislik kompetensiyalarni rivojlantirish muhim o’rin egallaydi.

1. O'qish - ta'lim jarayonidan foyda olishni o'rganish, o'z-o'zini tarbiyalash rolini unutmasdan, olingan bilimlarni tizimlashtirishni bildiradi.
2. O'ylash - o'zlashtirilgan bilimlar orasidagi mantiqiy bog'lanishni payqash, qila bilish tanqidiy fikrlash, o'z pozitsiyasini himoya qilish, ijodkorlikning asosini baholashni anglatadi. Bu borada integrativ va multi variant texnologiya yordam beradi.
3. Izlash - tadqiqot davomida turli nuqtai nazar va ishtahaga bog'liq, savollar berish, mutaxassislar bilan maslahatlashish, hujjatlar bilan malakali ishlash, ularni tuza olish degani. Bunda matematik modellshtirish texnologiyasi yordam beradi.
4. Hamkorlik - har qanday bosqichda ishga aralasha olish, jamoada ishlash, harakatlaringiz uchun mas'uliyatni o'z zimmangizga oling, ishingizni tashkil qiling va rejalashtiring; Bu mojaroli vaziyatlarni hal qila olishdir. Bunda Koching texnologiyasidan foydalanish qulaydir. Koching texnologiyasi hozirgi vaqtda shiddat bilan rivojlanayotgan ta'lim texnologiyasidir.
5. Moslashish - o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish qobiliyati uni botga tashlayotganda ehtiyotlik talab qiladi. Ushbu yondashuv nafaqat qodir bo'lgan sub'ektning shaxsiy erkinligi bilan birlashtirilgan mustaqil ish, guruh ishi yo'q, kam odam qaysi millat va madaniyatga mansub bo'lishidan qat'i nazar, ma'lum bir guruhning vakili ekanini yodda tutishdir.

Axborot kompetensiyasi. Mavjud ma'lumotlardan foydalanish qobiliyati manbalar (kitob, internet va h.k.) Shuningdek, bitiruvchi axborotni topish, tahlil qilish, keraksiz ma'lumotlarni yo'q qilish, uni ishlatish va o'zgartirish kerakligini anglash. Bu mahorat qachon talab qilinadi ilmiy maqolalar, maqolalar yozish va hokazolarda. - Kommunikativ qobiliyat. Hozirda oliy ta'lim muassasasining talabasi bir necha chet tillarida gapiradi, chunki chet tillarini bilish Chet elliklar bilan qulay muloqotga yordam beradi. Ular o'z fikr va mulohazalarimni aniq va malakali ifodalash qobiliyatiga egadir. Ana shu qobiliyatni rivojlantirish zamon talabi hisolanadi. Ana shu maqsadda ko'plab chet tillarni o'rganish ochun markazlar faoliyat ko'rsatmoqdalar. - ijtimoiy va mehnat kompetensiyasi. Sizning ish mas'uliyatingizni bilish, ularni fuqarolik va jamoat sohasida o'zini o'zi anglash, o'z huquqlarini bilish, rioya qilish san'ati ularning ijtimoiy mavqei va ishdagi va oiladagi rolini anglashdir. Bu uning bir qismi kompetensiya mehnat bozoridagi mavjud vaziyatni tahlil qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi; boshqalarga zarar bermasdan maqsadingizga erishishingiz mumkin. Shu maqsadda uslubiy yordam berish uchun electron darsliklar yaratildi. Ta'kidlash joizki, bugungi kunda ta'lim muassasalariga katta e'tibor qaratilmoqda nazariy bilimlarni talabaga o'tkazish, uning axloqiga e'tibor bermaslik rivojlanish uchun salbiy ta'sir etadi. Ammo insonparvarlik ta'limi ijodkorlikni rivojlantirishga qaratilgan potentsial talaba, nafaqat uning intellektual, balki hissa qo'shish axloqiy rivojlanish, shuningdek, talab qilinadigan vaziyatlarni yaratish boshqalar bilan muloqot qilish, shu bilan aloqa yangiliklarini olishi zarur. Bu muammolarni hal qilishda haqiqiy foyda va qo'shimcha professional e'tiborni talab qiladi. Oliy ta'lim muassasalarini shakllanishi, o'qitish metodikasi va usullari jamiyat ko'proq professional va ko'p qirrali mutaxassislarga muhtoj bo'la boshladi. Bu jamiyatning oliy ta'limni moliyalashtirishga harajatlari ortishi bilan ham izohlanadi ta'lim jamiyatning barqaror va samarali bo'lishni xohlashiga olib keldi. Biroq, bugungi kunda hech kim nima yuqori bo'lishini tasavvur qila olmaydi. Kasbiy tayyorgarlik shaxsiy muvaffaqiyatga erishishning zaruriy omilidir.

Oliy ta'limni modernizatsiya qilish zarurati shundan keyin paydo bo'ldi ilmiy-texnikaviy taraqqiyot jamiyatni tub o'zgarishlarga duchor qildi, shu bilan shaxsning kasbiy mahoratiga yangi talablarni qo'yish. Shunga ko'ra, tizimda Zamonaviy oliy ta'lim aholining barcha ijtimoiy qatlamlarini qamrab oladi. Shuni esda tutish kerakki, ta'lim sifati va samaradorligi doimiy ravishda ta'lim tizimi

rahbarlarining salohiyati, ularga nisbatan jamoatchilik ishonchi, ularni moslashuvchanlik xarakteri va innovatsion yondoshuvini hisobga olishga bog'liqdir. Oliy ta'limning rivojlanishi zamon bilan hamnafas bo'lishi, nafaqat jamiyat va aniq bir davlatning mehnat bozori, balki butun jahon hamjamiyatining talablariga javob berishi kerak. Ta'lim tizimining muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun ilmiy sohaning parallel rivojlanishi ham zarur, chunki birisiz ikkinchisi mavjud bo'lmaydi. Busiz yangi tadqiqotlar bo'lmaydi, bo'lajak mutaxassislar o'rganish uchun hech qanday yangi narsaga ega bo'lmaydilar va ilmiy-texnika taraqqiyoti to'xtab qola boshlaydi. Shuning uchun ham talaba va o'qituvchilarni izlanishda rag'batlantirish va qo'llab quvvatlash, qo'ldan kelgancha barcha zarur narsalarni ta'minlash kerak. Xususan, innovatsion texnologiyalar, shuningdek, axborot texnologiyasi va boshqalar.

Fodalanilgan adabiyotlar:

1. Azimov K. Use multi variant technology for the development of practical students skills //Science and Education. – 2022. – T. 3. – №. 3. – C. 773-777.
2. Азимов К. Приложение методов линейной алгебры и математического анализа при изучении электротехники. INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE //SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. – Т. 32. – №. 2. – С. 109-113.
3. Azimov K. STABILITY ESTIMATION OF A SOLUTION IN ONE INTERNAL PROBLEM FOR THE LAPLACE EQUATION //International Engineering Journal For Research & Development. – 2020. – Т. 5. – №. 5. – С. 4-4.
4. Azimov Q. USE INTERNAL INTEGRATION TO SOLVE SOME EXTREME PROBLEM //Журнал Педагогики и психологии в современном образовании. – 2022. – Т. 2. – №. 3.
5. Rahimov B. S. et al. Paramet qatnashgan chiziqli tenglamalarni yechishga o'rgatish haqida //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 39-43.
6. Рахмонкулов А. К. У., Азимов К. Метод неопределённых коэффициентов и его применение к задач алгебры и математического анализа //Science and Education. – 2024. – Т. 5. – №. 3. – С. 554-559.
7. Rahimov B. S. Matematik tushunchalarni kiritish va tavsiflash usullari //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 951-956.
8. Djonuzaqov, S. U. (2019). Irratsional tenglama va tengsizliklarni yechish metodlarining tatbiqlari haqida. Scientific-methodical journal of" Physics, Mathematics and Informatics, 4, 8-16.
9. Soatov, U. A. (2022). Tenglamalarni yechishning grafik usuli haqida. Science and Education, 3(8), 7-12.